

Haljala fäitis oma pühaka kohuse.

Langenud kangelastele avati pühapäeval mälestussammus.

Hügla rahvahulgad pühakutul talitusel.

Ei tunagi vist pole Haljala näinud niisuurit rahvahulka, kui sõjas langenud kangelaste mälestussamba avamise päeval, 7. septembril, sõitus kui surnuaial. Kõige laugematest Virumaa nurkadest tulid inimesti — küll autodega, jalgratasega, hobustega ja lähistonnast jala. Rogu inimwool ruttas fellal ühetestiklumelks sõitusse, kus pidas jumalateenistust piiskopp Ruff.

Ruumitas kirik täitus inimestega, nii et suured hulgad välja jäid. Paar tundi festis jumalateenistus.

Sis valmisti rongiläiguks Rafumäe surnuaiale, kus wana laveli juures asub mälestussammus. Rongiläigus sammusid kõige ees pärjakandjad, nendele järgnesid waheldunisi muusika kooridega 5. jalaväe pataljoni osab, kohalik kaitseväe ühes naislodulaitssatega, üle Ehelonna koos tulnud tuletörje meeskonnad, ja vallade ning vallumeeste seltside esitajad. Igal organisatsioonil oli oma lipp, mille töötu rongiläik eriti mõjuvalts lujunes.

Muusikahelide saatel jõuti varseti surnuaeda, kus asus valge linaga linniaedatud sammus. Ümber mälestussamba riivistusid sõdurid, kaitseväelased ja tu-

letörje. Igale samba üргale asus paljastatud mõõgaga kaitsevätlane. Kõnetoolile asus kohalik kirkukõvetaja Nurm, kelle lühikesse avakõne järgi wõeti kate sambalt. Kõlasid kolm wõimsat kogupauku püssidest.

Pilema töne pidas piiskop Ruff. Omas tönes siitis ta langenute mahwust ja kohusetruudu oma autohüste täitmisel isamaa wabastamisel.

Peale piiskopi tönet esines ausamba tellimise aruandega õpetaja Nurm. Ausamba püstitamise mõte tärkas Haljalas juba 13. nov. 1921. a. ärapeetud kirikundukogu koosolekul. Seal otsustati küsimus jaatavalt; veel samal aastal trükiti 40 korjandusraamatut, mis saadeti laialt üle Ehelonna. Mendega saadi koos umbes 400 fr. Korjandused jätkusid, kuni 1929. a. oli mälestussamba

ehitamise haks juba ligi 1800 fr. Ühes protsentidega töüs see summa aga ligi 2200 Kroonini. Nii suur summa kogutud, wõidi täie fulgusega mälestussamba ehitust alata. Mälestussamba asukohtaks valiti wana surnuaed, mis on eemal suurtest teeest, — väikne loht, kus wõis palvetada iga leinamea ja kurb isa. Sammas ise telliti

Tallinnast Jürgensoni töökojast ja läks mätsma umbes 2500 fr. Et ta avamispäeval müüdud laululehtedeest sai ligi 500 fr., on mälestussammus sellega täiesti waba igasugustest wõlgadest.

Kui õpetaja Nurm lõpetas oma aruande, astus piiskopp Ruff kõnetoolile ja õnnistas mälestussamba. Selle järgi asetati mälestussambale mitmesuguste organisatsioonide ja asutuste poolt päragi, kusjuures nende asetajatele kuulus soojे sõnu wapratele isamaa poegadele. Kui mälestussamba alus kattus pärtega, luges õpetaja Nurm ette mitmed tervitus-telegrammid, mis olid saadetud tähtsamate riigitegelaste poolt Haljala kogudusele tema suurpäewaks. Siis tõras vägiv hümri ja avamistalitus oli läbi.

Mälestussammus on ehitatud mütsast Soome graniidist, valgest graniidist alusel. Samba förgus ühes tipus oleva pronksristiga on ligi 4 meetrit. Samba esiküljale on gravieritud 28 wabadussõjas langenud nimed, kuna taga- ja förväl-külgedel leiawad aset 78 ilmasõjas langenud nime.